

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Adva van: két írógép, kilenc alaprajz, hetven már nem birtokolt tárgy, és egy talált nagymama. A két írógép három-három nézetből, az alaprajzok csak fentről, a tárgyak beszkenelve, a nagymama alvás közben. Az írógépek körbeforgatva, az alaprajzok emlékezetből, a tárgyak fekete mezőben, a nagymama felnagyítva. Rátalálva, felidézve, feledés elől egy időre megmentve. Apától, nagyapától, gyerekektől, feleségtől, valaki másnak az ismeretlen rokonától. Bekebelezve, kiállítva. A képzőművészet nem más, mint bekebelezés. A képzőművészet emlékidezés. A képzőművészet ugyanaz, mint a képcsinálás. „A képcsinálás időtlen idők óta – minden átalakulása közepette – tiszteletben tartott két alapelemet: a szimmetrikus, geometrikus képmezőt és a sík felszínt” – írja Allan Kaprow.

Esterházy Marcell éles határvonalat húz az időtlen és az idő közé. Időbeli a tárgy, időtlen a kép. Időbeli az otthonka, időtlen a sezlön fölött a festmény. Pillanatnyi a fotó, időben zajlik a szkennelés. Az írógépek közül Erika az időben működik, Hermész időtlen. Az alaprajzon minden lakás időhöz kötött, de időtlen az emléke. Állandó lakhely, így szól a cím, itt lakott valaha Esterházy Marcell. Kiterjesztjük időben a projektet, olvasmányélményeink alapján felidézzük az Esterházy család lakhelyeit: balra az ágy, jobbra, ha kinézek, a szökőkút; balra az ágy, jobbra a többiek priccsei; balra az ágy, jobbra nyílt a képtár. Az alaprajzok és a tárgyak időtlenek, mert nincsenek ott bennük az emberek. Csak a lenyomatuk. Ebből a kalapácsból néhány mikronnyit lekoptatott egy Esterházy keze. Ez a jeggyűrű sem akkora már, mint volt. Ezen az írógépen, miközben ki tudja, mit írt, mindig végigcsúszott a nagypapa ujja, így lett a Hermészből Ermes. Ermes Baby. Csak a talált nagymama kétdimenziós teste van ott, belőle viszont a nagyítás koptatott, így lett felismerhetetlen.

Esterházy Marcell minden átalakulás közepette tiszteletben tartja az emlékképeket. Tulajdonképpen nem tartja tiszteletben. Megtalálja egy alvó asszony képét a lomtalanításon, elnevezi nagymamának, felnagyítja, kiteszi. Elválás után összegyűjti az elmúlt tárgyakat, képbe foglalja, kiállítja. Apja elfeledett írógépét előveszi, mint egy gyanúsítottat, lefotózza. Nagyapja írásban megörökített írógépét melléteszi, így állnak egymás mellett sorban: apák és fiúk. Fotóval és rajzzal a privát terekből hasít ki egy darabot, ő is kisajátít. Közben felmutatja a birtoklás illúzióját: tárgyakat, amelyekkel már nem élhet egy térben, egy fotót, amelynek szereplőjét nem ismerhette. Alapvetően csak magát a képet tartja tiszteletben.

Esterházy Marcell geometrikus mezőkbe, sík felszínbe rendezi a világot. Elbíbelődik a dolgokkal, elgondoskodik róluk. Felméri a múltat, lenyomatokat készít róla, egzakt formákat akar, nehogy széthulljon a világ. Raszteres rendet teremt, hogy behulljon a világ. Esterházy Marcell geometrikus absztrakt művész. Mértannel az elvonatkoztatásért. Ha tipológiát akarnánk találni (mert valahogy muszáj), elsősorban a térben kellene keresnünk. A fotókon olyan tárgyak láthatók, amelyek máshol vannak. Elveszett, talált és megőrzött tárgyak, körülöttük a folyamatosan változó alaprajzok. Mintha ki lenne forgatva a mások műtermeit dokumentáló fotósorozat. Mert, ha elvonatkoztatok, ez a kockatér itt Esterházy Marcell műterme. Itt az idő nem halmozza föl magától a tárgyakat, mint mások állandó műtermeiben, hanem úgy kell mindent összegyűjteni. A falra tűzött képeslapot itt egy

felnagyított talált kép helyettesíti. Itt minden ideiglenesnek és megfoghatatlannak tűnik. Úgy kell összerakni, rendbe tenni. A képcsínáló munkája bizonyos szempontból ilyen. Rakosgat, amíg formát nem ölt. Ami pedig itt van, mind beleférne egy dobozba. Esterházy Marcell minden tárgya egy bőröndben, ez is adva van.

Adva van a csend. Ebben a rendezett világban ugyanis nincsenek hangok. Pedig itt van a Hermes Baby írógép, amelyen a nagymama egyszer mintha hangosan legépelte volna az Odüsszeiát. Esterházy Péter szövegeiben mindig zakatol vagy kattog az írógép, mint a géppisztoly, itt meg csönd van, nincs hangja semminek. Ebben a „savanyú homályban” minden puhán becsomagolt. A Franciaországban hagyott tárgyak fekete bársonyszerű anyagba burkoltak, a muzealizált írógépek billentyűi kimerevítve, hangtalanra állítva. A talált nagymama alszik. Gyerek-szemszögből, csendben fényképezhették le, egy régi géppel, pedig az nehéz.

Adva van egy nehéz helyzet. Minden folyamatban van, tétován lehet benne mozogni. Várnagy Tibor tegnapelőtt azt mondta a falra kirakott alaprajzokról, hogy együtt, egymásra helyezve olyanok lennének, mint egy labirintus. A labirintus körül pedig most az emlékezet tárgyaiból összerakott (Kaprow-szerű) environment áll. Történekek számára fenntartott tér. Idő. Jelen pillanatban azt lehet látni, hogy lajstromba van véve minden, de a jövő kevésbé kiszámítható. Annyit tudunk, hogy „kevés ember tud a közelmúlttal foglalkozni”.

A kiállítást megnyitom.